

ZÁKLADY SPIRITUÁLNĚ CITLIVÉ PROFESIONÁLNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

VZTAH PROFESIONALITY
A SPIRITUALITY V SOCIÁLNÍ PRÁCI

ZÁKLADY SPIRITUÁLNĚ CITLIVÉ PROFESIONÁLNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

VZTAH PROFESIONALITY
A SPIRITUALITY V SOCIÁLNÍ PRÁCI

Jan Kaňák

Plzeň 2025

**FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI**

**Základy spirituálně citlivé profesionální sociální práce:
Vztah profesionality a spirituality v sociální práci**

Jan Kaňák

Vydání publikace bylo schváleno Vědeckou redakcí
Západočeské univerzity v Plzni.

Recenzenti:

ThLic. Jakub Doležel, Th.D.

doc. PhDr. Pavel Navrátil, Ph.D.

Vznik publikace byl podpořen z projektu SGS-2023-010.

ISBN 978-80-261-1277-8

ISBN 978-80-261-1278-5 (online; pdf)

DOI <https://doi.org/10.24132/ZCU.2025.12785>

© Západočeská univerzita v Plzni, 2025

*„A já si pak říkám, že v nebi budeme všichni
hodně překvapení.“*

Komunikační partnerka výzkumu

Poděkování

Skupina těch, kteří by si na tomto místě zasloužili poděkování, protože přispěli, ať již přímo, nebo nepřímo, k tomu, že tato publikace mohla vzniknout, je velká řada. Za nejen finanční podporu mé snahy využít a dopracovat nepublikované výstupy doktorského výzkumu (a celkově za podporu v mém počínání v posledních letech a za rozšiřování obzorů ve všech možných směrech) děkuji Janu Váněmu. Za diskuse a inspirace v akademickém, ale i osobním světě děkuji Michalovi Opatrnému, Pavlu Navrátilovi a Liboru Musilovi. Za podporu a diskuse pak také děkuji vedení Katedry sociologie a sociální práce a kolegyním a kolegům na ní působícím. A všem výše zmíněným také za humor a otevřenost. Oběma recenzentům za pročtení první varianty textu a za užitečné kritické komentáře. Nakladatelství za veškerou starost se zhmotněním této monografie. A v neposlední řadě děkuji za trpělivost, povídání, reflexe atp. všem blízkým, kteří byli v různých časech a různě zasaženi mou snahou knížku dopsat.

Rád bych knížku věnoval Matoušovi a Kryštofovi, a to nejen proto, že mi do její dřívější verze před lety vpisovali různorodá slova a písmena, která jsem pak musel vyhledávat a odstraňovat :).

OBSAH

ÚVOD	1
Cíle publikace	3
Metodologický rámec publikace	4
Krátká etická reflexe	10
Struktura textu	12
Předběžné vymezení terminologie	14
Kam pro další informace?	15
1 INTERAKČNÍ MODEL INTEGRACE SPIRITUALITY (IMIS)	18
1.1 Popis interakčního modelu integrace spirituality (IMIS)	20
1.1.1 Struktura modelu IMIS aneb s ohledem na jaké oblasti se sociální pracovníci a pracovníci rozhodují o ne/zapojování spirituality do realizace sociální práce	21
1.1.2 Pojetí sociální práce aneb signifikance individuálních pracovních plánů	25
1.1.3 Oblast vlastní spirituality aneb transcendentální oblast	27
1.1.4 Organizační kultura aneb oblast legitimizace	31
1.1.5 Děláním sociální práce ve vztahu k potřebám klientek a klientů	34
1.2 Možné situace vztahování se ke spirituálním tématům pohledem modelu IMIS	35
1.2.1 Modlitby za klienty, s klienty a spása neboli plně spirituální intervence	37
1.2.2 Posunout spiritualitu aneb spirituální úprava zaměřená na změnu části spirituality	42
1.2.3 Zkoumat a neproměňovat spiritualitu aneb spirituálně senzitivní postupy	45
1.2.4 Dotek spiritualitou aneb její nepatrné využití v rámci kontaktu s klientem či klientkou	47
1.2.5 Spiritualita mimo profesi	49
2 KONCEPCE SPIRITUALITY	51
2.1 Minimum z teorií spirituality	51
2.1.1 Konceptuální vymezení spirituality a religiozity	52

2.1.2	Současné podoby spirituality v kontextu České Republiky	53
2.1.3	Koncepce patologické/nezdravé spirituality	55
2.1.4	Možné využití pro děláni sociální práce	57
2.2	Podrobnější teoretické uchopení spirituality	58
2.2.1	Terminologické konceptuální vymezení aneb co je spiritualita a religiozita	58
2.2.2	Teoretické koncepce spirituality a religiozity	62
2.2.3	Reflexe českých vědecko-výzkumných textů spirituality v kontextu sociální práce mezi lety 1990 a 2023	75
3	KONCEPCE PROFESIONALITY	78
3.1	Minimum z teorií profesionality	78
3.1.1	Mnohoznačná profesionalita	78
3.1.2	Koncepce člověka v situaci jako možný výchozí bod profesionality sociální práce	80
3.1.3	Potřebnost sociálních věd pro profesionální projekt sociální práce	81
3.2	Podrobnější konceptualizace profesionality	82
3.2.1	Moderní pojetí koncepce profesionality	85
3.2.2	Postmoderní pojetí koncepce profesionality	88
3.2.3	Akademická sociální práce a profesionalita	92
4	SPIRITUÁLNĚ CITLIVÉ INTERVENCE	97
4.1	Koncepce spirituálně citlivé sociální práce	97
4.2	Intervence ve vztahu k jednotlivcům	99
4.2.1	Intervence vhodné pro mapování/posouzení životní situace	100
4.2.2	Intervence vhodné pro fázi vzájemné spolupráce ..	110
4.2.3	Intervence vhodné pro fázi ukončování spolupráce ..	115
4.2.4	Modlitby za a s klienty, modlitby za dobrou práci ..	116
4.2.5	Delegace klientek a klientů	118
4.3	Intervence ve vztahu k rodině	119
4.4	Intervence ve vztahu ke skupinám	125
4.4.1	Skupinová sociální práce	125
4.4.2	Školská sociální práce a spiritualita	127
4.5	Intervence ve vztahu ke komunitě	128
4.6	Intervence ve vztahu k makrorovině sociální práce	133
4.6.1	Oblast ekologie	134
4.6.2	Oblast sociálního vyloučení	138

5 OBLAST ORGANIZAČNÍ KULTURY NEBOLI OBLAST LEGITIMIZACE	140
6 DALŠÍ ROZVÍJENÍ SPIRITUÁLNĚ CITLIVÉ SOCIÁLNÍ PRÁCE	146
6.1 Vzdělávání ve/o spirituálně citlivé sociální práci	146
6.1.1 Místo teologie ve vzdělávání sociální práce	147
6.1.2 O čem vzdělávat?	149
6.1.3 Víru integrující profesionalita	151
6.2 Výzkum spirituality v kontextu sociální práce	152
6.2.1 Co zvážit při realizaci výzkumu	153
6.2.2 Doporučené schéma realizace výzkumu spirituality v sociální práci	159
6.2.3 Multidisciplinarita a transdisciplinarita	161
7 ETICKÉ ASPEKTY SPIRITUALITY V PROFESIONÁLNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCI	163
7.1 Obecné etické principy ve vztahu ke spiritualitě	163
7.2 Reflexe jednotlivých situací IMIS ve vztahu k akcentování profesionálního pojetí sociální práce	168
7.3 Nejasnosti a dilemata pro pracovnice a pracovníky	170
ZÁVĚR	174
Základní popis reflexivní praxe dle Thompsonových a IMIS	175
Možné otázky pro reflexivní praxi IMIS	179
Závěrem	183
Abstrakt	184
Abstract	187
Abstrakt	190
Věcný rejstřík	193
Seznam tabulek	202
Seznam obrázků	203
Zdroje	204